

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

A lapot szellemi és anyagi tekintetben illető mindennemű postai küldemény, a hirdetések szövege és ára, valamint az esetleges reklamáció is a lap tulajdonosához: Noszko István lelkészhez Rákospalotára (Pest megye) küldendő. ☒ ☒

SZERKESZTIK:
RAFFAY SÁNDOR **NOSZKÓ ISTVÁN**
 budapesti lelkész. rákoskereszturi lelkész.
 FŐMUNKATÁRSÁK:
SCHOLTZ ÖDÖN **BLATNICZKY PÁL**
 ágfalvi esperes-lelkész. cinkotai lelkész.
GÖMÖRY JÁNOS
 eperjesi főgym. igazgató.

Megjelenik hetenként egy iven
 A lap ára:
 Egész évre 14 K
 Félévre 7 K
 Egyes szám ára 40 f
 Hirdetések és pályázatok ára:
 Egész oldal 40 f
 Állandó hirdetések megtervezés szerint

TARTALOMJEGYZÉK: VEZÉRCIKK: **Magyar bibliai társaság **)** — **Öesémhez.** Vers. Szántó Róbert. — **Nyílt levél.** Tarczay Andor. **Belélet** — **Pályázatok és hirdetések.**

Magyar bibliai társaság.

**) Bizonyára nem először merült fel az az eszme a magyarhoni protestáns körökben és gyűléseken, a melyet a múlt héten a Luther-Társaság irodalmi szakválasztmányán Hornyánszky Aladár, a pozsonyi theologiai akadémia tudós tanára újból felvetett, — t. i. hogy alakítsuk meg a magyar bibliai társaságot. — Az az indokolás azonban, a mely az eszmének felvetését kísérte, új volt. Hornyánszky hazafias érzülettől áthatott szavakkal ugyanis azzal indokolta meg elsősorban indítványát, hogy a mostani idők és körülmények szinte parancsolólag kötelességünké teszik, hogy a Brit és külföldi bibliai társulat kiadványait mellőzzük s azok helyébe jobb, saját kiadványainkat terjesztjük; megaláznak jelentette ki azt, hogy mi, magyar protestáns egyházak az ellenséges érzelű s velünk hadban álló angolokra szorulunk. S ha ezen magyar bibliai társaságot 1917-re megalakítjuk, úgy a legfenségebb, legmaradandóbb módon ünnepeljük meg a reformációnak 400 éves jubileumát.

Az irodalmi szakbizottság helyesléssel fogadta az eszmét, a közgyűlés azonban ennek tárgyalásait a legközelebbi alkalomra halasztotta el azzal, hogy az eszmének még érní kell s hogy azt előbb az egyházi sajtó hasábjain is meg kell

vitatni, illetve az eszmének propagandát csinálni.

Luther-Társaságunk iránti szeretetből áthatva egyrészt, másrésztől azonban az eszmének nagy horderejét érezve a legnagyobb készséggel tesszük szavá ez eszmét s kérjük lapunk barátait és munkatársait is, hogy szóljanak hozzá az eszméhez s propagálják azt, kiki a maga körében.

Az eszme a mint már jeleztük nem új. Az indítványozónak teljesen igaza van abban, hogy a Magyar Bibliai Társaság komoly megalakítása és működésének a megkezdése a legszebb jubileumi alkotás lenne a reformációnak 400 éves évfordulójára. — Többi indokait nem boncoljuk, mert az már a politika terére vezetne. Ha tény is az, hogy az angoloknak a mostani világháboruban való viselkedése az általuk hirdetett és vallott evangéliumi kereszténységnek sok tekintetben a megtagadása, a politikusoknak és diplomatáknak eme ténykedését még sem szabad — szerintünk — az angol egyház vezető férfiainak, vagy a Brit és külföldi bibliai társulatnak terhére és rovására írni.

Eltekintve tehát ettől, feltétlenül szükségesnek s felette fontosnak tartjuk a magyar bibliai társaságnak a megalakítását. — A szükségességet és fontosságot bizonyítani feleslegesnek tartjuk, —

meri azzal tisztában kell lenni minden gondolkodó evangélikusnak.

Inkább a lehetőségéről kell szólni. Hogyan, miképen?! Mert az bizonyos, hogy az eszmének megvalósulása oly nagy áldozatot követel jómodu, gazdag Urainktól és szegényebb híveinktől, egyházainktól, a milyen nagy áldozatot tudtak hozni és hoztak is ezek a reformáció üldözése idejében egyházukért, a hitért s a bibliáért. — Szinte kétségesnek látszik, főleg a jelenlegi viszonyok között s az ezeket követő időkben, hogy képesek leszünk-e oly nagy lelkesedést az egész vonalon ébresztetni, a mely a szükséges áldozatokat meghozhatja? — Talán igen, talán nem! Igen, ha a református testvérekkel tudunk teljesen egyet érteni ez eszmét illetőleg s akarunk is együtt munkálkodni s együtt áldozni. — Azonban nem, ha ezt elérni nem fogjuk tudni.

Első teendőnk tehát az kell, hogy legyen, hogy a Protestáns Irodalmi Társaságot, az Országos Református Lelkész Egyesületet, a többi református testületeket és hivatalos fórumokat nyerjük meg az eszmének. Ha itt szívesen veszik s a mi egyházunk testületei és összes fórumai is oly lelkesedéssel fogadják az eszmét, a milyennel az irodalmi szakbizottság fogadta, akkor a Magyar Bibliai Társaság 1917-re kiadhatja az első bibliát.

A magyar protestantismus dicsősége lenne, ha a 400 éves évfordulót ezzel ünnepelné meg.

T Á R C A.

Öcsémhez.

Ha jó az este, andalogni
Belenézek a gyertyalángba:
Gyakran jelensz meg énnekem
Elítávozott öcsém, lelkem.

Azok a régi gyermekévek,
Lelkemben halkán elregélnek,
Mindarról, mily bohók valánk. . .
De sokszor korholt jó anyánk.

Most, hogyha rólad szó esik,
Anyánk csöndesen könnyezik.
Mi meg búsan fejünk lehajtva
Emlékezünk a letűnt napokra.

Tudom a tábor tűzhelyén
Nem vagy a régi már öcsém.
Eddig vidám gyerek valál,
Most zúg körötted a halál.

Gyermekszíved most férfiguzsba
Kötözve indul a vészes utra. . .
S ki tudja, melyik virradat
Jelenti hős halálotat.

Mire feléd száll e sorom,
Hogy légy simítva homlokod
Csókoljon: tudj a magas Ég,
Kicsiny öcsém, vaj' élsz-e még.

Ne búsulj azért jó öcsém!
Szomorkodjék, ki hon henyél. . .
. . . S amíg őt így derítgetem
Majd hogy meg nem szakad szíved,
Szántó Róbert.

Nyílt levél.

Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!

Már meglehetősen régen forr bennem egy gondolat, mellyel azonban nem tudtam mindegyideig felszínre vergődni. Annak idején azonban én is megkaptam egyházmaróti testvérünktől, Bobál Samu lelkész urtól egy brossurát, melyben a gyermek istentisztelet megtartására serkent bennünket, mert „fogjunk, pusztulunk!“ Ez a két szó feltámasztott, szólni késztetett engem is! „Hogy őt (t. i. Krisztust) megismerje s kövesse minden fogékony gyermeki szív s hogy később az életben ő legyen vezére, Üdvözítője, erre törekszik a vasárnapi iskola és a gyermek-istentisztelet,“ mondja e könyvecske.

Igen ám, ha nem volna e pár sorban a modern gyermek szemében két rettenetes szó belekeverve: az egyik az iskola, a másik az istentisztelet (elég sajnós.) Bizony mindkettőre manapság ifjúságunk esupán a feltétlen, a szülői és tanítói parancs következtében jár el s ha csak iheheti kijátsza mindkettő előre látó gondoskodását. Igen nagyon kevés a protestáns ifjúság azon száma, kit szíve kerget templomba, iskolába, plane vasárnap!

Nem, ezen régi elavult eszközzel nem fogunk sohasem célt érni, Sionunk népe mindég

kevesebb lesz. Haladnunk kell nekünk is és tanulnunk attól, kinek egykor mi voltunk mesterei, de most itt megfordult a kocka.

Ők jól tudják és értik, mikép lehet a gyermek, a mai ifjuság szívéhez férközni, azt meg és elhódítani, nagyon alkalmas eszközük van erre a „Zászlónk.“ Igen, ők zászlót lobogtatnak szerte e hazában, fehérliliomos zászlót, amely alá bizony bizony oda szegődik a protestáns ifjuság egy jó része is

Csak tessék statisztikai kimutatást kérni azon kartársaktól, kik a középiskolákban működnek, mint vallásánárok, majd megtetszenek győződni akkor arról, hol is tulajdonképpen a mérges fullánk, mely belebocsajtja a mérget ifjuságunk fogékony szívébe! Majd akkor megtetszik látni, hány protestáns gyermek előfizetője e lapnak!

Bizony nem olyan eszközökkel kell vesszességünk pótlására sietnünk, melyeket a gyermek, az ifju nem jó szívvvel néz, melyekben nem vesz részt a kellő szeretettel, hanem mi is bontsuk ki a „Protestáns zászlónk“-at, hagyjuk mi is ifjuságunkat úgy működni, mint ahogyan a katolikus testvéreink hagyják, akkor majd meglátjuk az eredményt.

Hiszen, tudjuk mindannyian, a gyermek, az ifju legnagyobb öröme, ha ujságja van. Hányszor láttam, milyen mohón olvassák ezt a katolikus szellemmel szinig teljes ujságot a mieink is, hogy örül egyik másik, ha dolgozata, verseeskéje megjelenik!

Hiszen ezt amit mondok, a végén belátja a szerző is; azt mondja a 43-ik lapon: ajánlatos volna a kis gyermekek részére mind a 3 nyelven lapocskát kiadni. . . . Dehát mért csak a kis dedeknek? Nem ezeket rabolják tőlünk, hanem a középiskolásokat mértelyezik meg, ott nagyobb szükség van a védekezésre!

Sok mindennel próbálkoztak már. Én azt mondom a legjobb harcos ma is a toll! Amikor szeretve tisztelt volt tanárom kiadta a „Szövétnek“-et, nagyon megörültem, illetve megörültünk mindnyájan e kis lapnak, ámbár egy baja volt, nem engedett elég tért a gyermekek működésének. Én végig lapoztam, tanulmányoztam a „Zászlónk“ majdnem összes évfolyamát, láttam, hogy mily nagy erő ez, mily öröm repes a gyermek szívekben!

Ha majd mi is szélnek eresztjük a „Protestáns Zászlónk“-at, mely a katolikus testvér lappal azonosan lesz szerkesztve, természetesen, melyben az igazi evangéliumi szellem fog gravitálni, majd meglátják akkor, mily hatalmas eszköz lesz a kezünkben! Hiszen a „Zászlónk“-at még felnőttek is szívesen olvassák!

Bontsuk fel mi is mentül hamarébb begöngyölt „protestáns Zászlónk“-at, hogy legyen, hova seregleni a mi ifjuságunknak is, mert a „Szövétnek“ immáron kialudt, helyettese pedig egész más célt szolgál. Ágyugolyókra, csak ágyugolyókkal lehet felelni, mert ha kenyérgalacsinokkal hajigálódzunk vissza, kinevettetjük magunkat!

Tarczay Andor

ev. lelkesz.

Válasz.

Kedves Testvérem! Úgy látom a két dolgot összetévesztette. A vasárnapi iskolára és gyermek isteni tiszteletre szükség van. Tessék csak gyermekeket szerető gonddal és Krisztusban vetett förhetetlen hittel és feltétlen bizodalommal és kitartással vezetni, akkor majd meggyőződik róla, hogy — dacára annak, hogy iskola és istentisztelet a neve s hogy vasárnap tartatik, igen szép eredményt lehet azzal elérni. — Ezt bizonyítja a külföld és bizonyítja az egyes szekták is s legujabban számtalan példa úgy a testvér református egyháznál, mint nálunk is. — De ez nem is zárja ki azt a másik eszmét, a melyet újra felszínre hozni szíves volt levelében, t. i. az ifjusági lapot s egy általában a hitélet sajtó útján való fejlesztését. — Lapunk hasábjain jó két év előtt alaposan foglalkoztunk már a „Zászlónk“-kal. Hogy megnehezített egyik másik prot. ifjusági lapunk akkor reánk, hogy úgy — meg úgy leszöljuk, lekicsinyeljük őket. Pedig az eszünk ágában sem volt, csak reá mutattunk arra, hogy mily kicsinyek a nagy mellett. Azóta keletkezett újabb ifjusági lap, a melyről azt írja Kedves Testvérem, hogy az más célt szolgál. — Hát én nem akarok senmi féle kritikát gyakorolni ifjusági lapjaink felett, de azt az egyet meg kell állapítanom, hogy ha gyengék, nem ők az okai gyengeségüknek, hanem mi mindnyájan, maga az egyház, annak minden fóruma, az iskolák s azok tanárainak összesége. — Mert borzasztó az a széthuzás, a mi közöttünk van, az a nem förödömség, a mely bennünket jellemez; a hivatalos körök észre sem veszik, hogy valami keletkezett, a mi az egyház erősítését akarja szolgálni. — Az az egy ember a ki szerkesztőnek, kiadónak vállalkozik, az nem tehet meg mindent, legfeljebb hoz igen nagy szellemi s erejét meghaladó anyagi áldozatokat, de senki nem támogatja, mindenki lekritizálja s teljesen magára van hagyva. — Ha a hivatalos egyháztól kap itt ott egy néhány száz korona segélyt, amiből alig 1—2 számot tud kiadni, azért ugyan meg kell szenvednie! Bizony-bizony borzasztó egy szellem az, a mely közöttünk él. — Nem tulzás az, ha

azt mondom, hogy a mi egyházi életünk teljesen a magyar pártpolitikai taktikák szerint igazodik. A mint emít a folytonos pártalakulás a földolog, a hazával s annak bajával nem törődik senki; legfőbb törekvése az új pártnak az, hogy a másik pártot, a régít főnkre tegye; így nálunk is az új lapoknak az alapításával sem érünk célt, mert ezeknek mindig az a törekvésük, hogy az előbb létezettek főnkre tegyék. Tessék együtt dolgozni azoknak, a kiknek vannak eszméik, terveik. Tessék a régít, a meglevőt támogatni s ha rossz, megjavítani. Itt van az Algöver lapja: az „Ifju Évek“. Tessék megkérdezni tőle, hogy hány vallástanár, vagy más tanár írt már abba? Milyen támogatásba részesült Ő? De lekritizálta majd mindenki. Pedig ő is szívesen venné a támogatást a segítséget, azt azonban hiába várja. Hiába bontanók mi ki az új „Protestáns Zászlót“, nem tudnánk vele a „Zászlót“ ellensúlyozni, mert nálunk nincs összetartás, a másik oldalon van.

Szerkesztő.

BELÉLET.

A haza hősei. *Wagner* Ferenc felsőlövői ev. főgimn. tanár, tartalékos hadnagy Stropkón f. é. szeptember hó 26-án — miután hat esztát vitézül végig küzdött — hősi szolgálata közben elesett. Haláláról a felsőlövői III. o. tanulói, kiknek osztályfőnöke volt külön gyászjelentést adtak ki, ugyszintén a tanári kar is.

A szerb betörés áldozata. A napi lapok annak idején terjedelmes közleményeket hoztak azokról a károkról, a miket a Szerémségbe betört szerbek okoztak. Evangélikus gyülekezeteink közül különösen Szuresin, Ujpszua és Mitrovicza szenvedtek sokat, a honnan a lakósságnak katonai parancs folytán el kellett távoznia a hadműveletek tartama alatt. Az ellenség visszaszorítása után hazatért lelkésztestvéreink sokat tudnának beszélni a szerb invázió okozta pusztításokról. A legszánandóbb azonban a *boljovcei* gyülekezet sorsa, melynek lekipasztorát, *Palkovics András*t négy tekintélyes presbiterével együtt a szerbek főbe lőtték. A hír, amely annak idején e yházi körökben mélységes sajnálkozást váltott ki, most már hivatalosan is meg van erősítve, a mennyiben a katonai hatóság egy budapesti biztosító társasághoz, a hol *Palkovics András* biztosítva volt, erről a szomorú tényről hivatalos értesítés érkezett. *Palkovics András* 29 éves volt, a *boljovcei* lelkészi állást 1910-ben foglalta el. Halálát szülei és testvérei siratják. Nyugodjék békében!

Kántorválasztás. A *pilisi* egyház szept. 27-én töltötte be a kántortanítói állást; több pályázó közül *Bialek István* menyusfalvi kántortanító választatott meg. Működését kísérje áldás és siker!

Imádság. A Luther-Társaság küzgyülésén felmerült az az óhaj, hogy a lelkészek számára templomi használatra a mostani nehéz viszonyoknak megfelelő imák adassanak ki. Ennek a felmerült óhajnak tett eleve eleget *orosházi* testvérünk: *Kovács Andor*, midőn az általa szerkesztett s szept. 23-án a templomban elmondott igen szép, tartalmas s szívet-lelket megkapó imádságot közreadta. Ára 10 fillér. A befolyó tiszta jövedelmet a bevonultak családjainak segélyezésére és a Dörös Kereszt javára fogja fordítani. Melegen ajánljuk e szép imádságot lelkész testvéreinek figyelmébe. Megrendelhető nála 10 filléres levélbélyeg beküldése ellenében is.

Nagylelkű adomány. *Harmatta András* Homonáról, a ki saját szorgalmából egyszerű dobsinai bányász polgári családból Gróf Andrassy Géza jószágigazgatójának küzdötte fel magát, az eperjesi Ev. Theol. Otthonnak 5 évre való megajánlással évi 100 koronát adományozott s az első 100 koronát már be is fizette. Hát ez a nemes cselekedet önmagában hordozza méltó jutalmát s fénylő például szolgálhat sok esperességnek és egyházközségnek, no meg felügyelőségnek tiszai egyházkerületünkben s széles e hazában. Geduly püspök a szép adományt levélben személyesen is megköszönte, s azt az eperjesi theol. akad. tanári kar is meg fogja tenni. Megemlítjük, hogy a Theol. Otthonról szóló múlt közleményünk megjelenése óta a pürkereci közs. szegényalap 5, ev. egyházközség 10 s a tiszavidéki egyházmegye 24 koronát adományozott. Divant sequentes! Eperjesen, 1914. okt. 12. Dr. Szlávik Mátyás, a „Theol.-Otthon“ felügyelőtanára.

Személyi hír. A bányakerület felügyelője: Dr. Zsigmondy Jenő udv. tanácsos Ausseeben való több heti tartozkodás után Budapestre visszaérkezett.

Lelkészwálasztás. A Liffa János elhalozása folytán megüresedett *szemlaki* lelkészi állásra a hívek a f. hó 11-én megtartott papválasztás alkalmával egyhangulag *Frölich Győző* lieblingt segédlelkészt választották meg. Működését tegye eredményessé az Urnak kegyelme!

Vallásos est. A *rákoshereszturi* ev. egyház október hó 10-én tartotta második vallásos estélyét, mely alkalommal a lélek kielégítésére vágyó hívek zsufolásig töltötték meg a fényesen

kivilágított templomot. A bevezető egyházi ének után a lelkész emlékezett meg a háborúról kiemelve az igaz hívő kötelességét, majd egy német egyetemi tanár véleményét olvasta fel a háboru okairól. A beszéd után Filipzky Ilonka szavalt el Kozma Andor Krisztus mindenütt című költeményét minden részletében lelkiismeretes kidolgozással. Sallay Juliska, Rónai Jusztika és Boldis János ének triója következett ezután, kik Hálmán Farkas „Örök szeretet” című fohászatát énekelték precíz kidolgozással. Boldis János s. lelkész Krisztus munkáját a háboruban ecsetelte a szabadságharcból merített példával élénkitve. A lelkész háborus imája s a gyülekezet közéneke zárta be az estélyt. — Legközelebbi estélyünk nov. 1-én lesz.

Az ujpazuai árvaház sorsa. A szerb betörés, mely hazánk déli vidékén sok helyen igen szomorú következményekkel járt, egyházi intézményeinket is megsebezte. Az ujpazuai lelkész testvértől erre vonatkozólag a következő levelet kaptuk: „Nagytiszteletű Kartárs Ur! Ne vegye rossz néven, ha egy kéréssel keresem fel ebben a nagyon nehéz időben: Önök az ország belsejében nyugodtan várják a fejleményeket s ha a háboru önöknek is bizonyos nyugtalanságot okoz, úgy hatványozott mértékben érezzük azt mi, kik az ország szélén s itt-ott a csaták területén lakunk. Nyugodtan szenvedünk, megadással tűrjük az ellenség rablását, könnyes szemmel tekintünk elhamvadt házaink romjai felett az égre s lelkünk bizton várja, reméli seregeink igazságos győzelmét. Nem folytatom tovább lelkiállapotunk leírását. Egy nyugodt biztos tudatban — a biztos siker elérésében csúcsosodik az ki. Talán később lesz alkalmam erről bővebben írni, most kérésem tárgyára akarok rátérni s ez az: szíveskedjék becses lapjában az illetékes köröket felhívni az ujpazuai árvaház válságára. Csendes, szerény munkával sikerült még 1910 évi ápr. 26. a horvát-szlavonországi s boszniai evang. árvák számára egy árvaházat megnyitni. A kis ház csakhamar kiesinek bizonyult s 1912 dec. 2-án feltudtuk avatni az új árvaházat, mely berendezéssel együtt 24000 Krba került. Eddig mindössze 21 árvát neveltünk. Azok nevelése s ellátására a német nagyadományozón, a Gustav-Adolf-egyleten kívül hozzájárultak a nevezett országok szegény ev. hívei s dél-magyarországi testvéreink, a honnan árvákat is neveltük, így volt árvaházunkba 2 homokosi, 2 pancsovai s egy cservenkai árva gyermek. Az új árvaházunk felépítésére adóságba is bocsátkoztunk, remélve, hogy fokozott munkával gyorsabban sikerül majd tehermentessé tenni irgalmas

szamaritánusi munkánkat. Sok elemi csapással kellett megküzdenünk, de nem lankadtunk, minden csapás után új erővel láttunk munkához s már-már kecsegtetett a biztos siker. Reméltük, hogy a reformáció 400 éves évfordulója idején, mely időre az árvaház eredetileg tervezve volt, sikerül az árvaházat tehermentessé tenni; de most kitört a háboru, végig pusztította azon vidéket (Zimony-Besánija-Jurcin-Ujpázua) a honnét a legtöbbet adokoztak híveink, sőt árvaházunkat is kirabolta a csőceselék. F. é. szept. 10-én délután 4 és 5 óra között vonult be az ellenség községünkbe. Ugy az ellenség katonái, mint a szomszédos szerb községek lakói pusztítottak, raboltak, gyújtogattak. 14 ház teljesen leégett s további 20 ház gazdasági épületei, takarmánya s egyébb télire gyűjtött holmija leégett. 5—6 ház kivül a többi mint fel volt törve s nagyobbára kirabolva. A legcsufosabb képet mutatja a paplak. Az itt elkövetett vandalizmus le nem írható. A község kára meghaladja a félmilliót (564000) krt. Az én házam 14270 krt. Az árvaház épületében nevezetesebb kár nem esett. — Még tizedikén reggel menekült a falu apraja nagyja, csak hét idős férfi maradt itt, kik közül az ellenség 3-at meggyilkolt. Az árváinkat még 7-ikén küldtem a torzsai árvaházba, a hol szeretettel befogadták s máig is ott vannak. Tekintve, hogy ugy Ujpázua, mint a szomszédos községek lakói saját életük s vagyonukban nagy kárt szenvedtek s így az addig nyújtott a ományokat nem szolgáltatathatják, s tekintve 13000 kor. adóságunkat (3000 kor. a bánya kerülettől, 10000 kor. privát kölcsön) s a mellett összes készleteink elrablását, az árvák gondozását nem vehetjük egy ideig fel s így kénytelenek vagyunk, bár nagy fájdalomkba kerül, legalább egy évre ezen nemes munkát beszüntetni. De mitévők legyünk árváinkkal? Azokat egyszerűen nem küldhetjük el. Nincs senkijük! Ezek érdekében fordulok most Kartárs urhoz. Szíveskedjék becses lapjában — saját lapomat, *Der Morgens'ern* a háborura való tekintettel be kellett szüntetnem — egy felhívást ugy az ev. árvaházak előljáróságaihoz mint egyesekhez intézni, árváink befogadása érdekében. A torzsai árva és szeretettház addig kézséggel gondozta őket, biztos vagyok, hogy ezentul is kész örömmel tenné, de ez a szintén fiatal szeretettház maga is hathatósabb támogatásra szorul s így nem merem egész terhünket rajta hagyni. Talán akadnak föbben, kik a teherhordásban segíteni készek s apátlan anyátlan árváinkat befogadják. Maradtam kiváló tisztelettel testvére az Urban Morgenthaler Ferencz ev. lelkész”.

Azt hisszük, hogy e levélnek teljes lekötésével leginkább tudjuk felhívni lelkész-testvé-

reink s általuk gyülekezeteinknek figyelmét az új-pazuai árvaház szomorú sorsára. Az árvaház szíves támogatását meleg szívvvel ajánljuk testvéreinknek.

Szerkesztő,

Geduly püspök jelentése. Testes füzeten megjelent Geduly püspöknek a tiszai egyházkerület iglói közgyűlésére szóló tartalmas jelentése. A június 28-iki rémes sarajevói gyászeset és Zelenka püspök siremlékének felavatása után bő mozzanatokban gazdag tátraaljai egyházlátogatását ismerteti. Majd beszámol a tiszakerület egyházainak belmissziói törekvéséről. Örvendetes, hogy csaknem kivétel nélkül minden lelkész beszámolt úgy a belmisszióról, mint az ifjuság vallásos-erkölesi neveléséről. Esperességenként foglalja össze a beérkezett és megszülelni való adatokat. De van köztük sablónos, lélek és élet nélkül való jelentés is. Kiválik a brassói jelentés. Régi meggyőződése, hogy a belmissziót önönmagunkon kell kezdenünk és erős ker. személyiségünkől kell kiindulnia. De kezdetnek e jeletések is biztatók. Talán gerince a püspöki jelentésnek a tiszakerület szellemi központjáról: az eperjesi collegiumról szóló terjedelmes jelentése. Hú képe e legnagyobb főiskolánk örvendetes anyagi és szellemi állapotainak. A Collegium vagyona 768,967, gyarapodás 37 ezer korona. Tanárai hivatásos munkások, a főiskolaiak közül többen országosan elismert írók és tudósok. Méltó elnöke Korbély Géza. De a többi intézetekről szóló jelentése is örvendetes és biztató. A tiszakerület anyagi ereje e nagyszámu fő- és középiskolaiban merül ki. A többi kerületekkel szemben aránytalan a nagy anyagi áldozata. A theol. akademiáról szólva találó a jelentésnek „nehány papi s általában egyháztársad. körökben általános és sűrűn hangoztatott“ ama kritikája, amely szerint „a mai theol. rendszer nagyon sok exegetikai (főleg ó szö.) elméletre, nagyon sok jogszabályra, nagyon sok történeti, nyelvészeti és filozófiai részletismeretre tanítja meg a hallgatókat, de nem tanítja meg az evangelium igazságaihoz személyes hittal való elmerülés, röviden: a hívés tudományára és a lelkek megnyerésének művészetére“. Magunk is érezzük, hogy előadásainknak intenzivebb és egyházépítőbb jellegűeknek kell lenniök. Jól mondja, hogy „theol. szakoktatásunknak át kell alakulnia a theória világából az élet számára előkészítő szakfőiskolává, mert ez a szükséglet“. A „Theol. Otthon“ beléletéről a püspöki jelentés ez alkalommal „igaz örömmel“ és „benső elismeréssel“ szól, „mert ismételen is meggyőződött annak céltudatos vezetéséről, a benne uralkodó mintaszerű rendről, tisztaságról

s a hallgatók papilekkületének kialakulására gyakorolt jótékony hatásáról“. A pénzügyek, zsinat és a püspöki intézkedések következik azután. Emberfeletti munkát végzett Geduly püspök dátumok szerint közölt sűrű tartózkodásaival Budapesten s az egyházkerület egyházaiban és iskoláiban. Hogy győzte azt csak physikailag s nemcsak szellemileg? Az egyházkerület közéletének képe esperességenként van megrajzolva. Itt is sok volt az örvendetes jelenteni való, de sok a hiány és szükséglet is. Az egyházkerület vagyoni állapotát a zárószámadás tünteti fel. Dégül megindító a püspöknek mai állapotainkra vonatkozó következő zárószava: „Kétségtelen, hogy a jelen nemzedék a világháboru terheit számos éveken át fogja érezni. A kultura megannyi nagyszabásu alkotása válik rommá. Hiszen . . . fel lesz tartóztatva a mai nemzedék művelődési folyamata is, — meg nem nyilhatnak, vagy ha igen, úgy csak részben teljesíthetik magasztos hivatásukat iskoláink — és mi nem kevésbé figyelembe jön, egy időre ismét a nyers emberi erőre való támaszkodás fogja éreztetni döntő hatalmát. Az események áradatába elvegyül a kiontott vér és az özvegyek és árvák könnyeinek patakja. Hangos jajszavak, inség, nyomor és pusztulás rémei leselkednek a vesztesekre. De mégha mindazt tudjuk és érezzük is, — lehetetlen elfojtani a szívünkől kitörő azt az eleven érzést, hogy ennek az erköles örök törvényei, mert a haza becsülete és jövője érdekében így kellett lennie. Hozzuk meg hát valamennyien, künn harcolók és benn dolgozók az áldozatokat a haza oltárára bátran és szívesen. Lelkünk emelkedett érzéseivel érezzük meg, hogy a kiontott vér és a felajánlott anyagi javak áldozata termékeny magvetése leend hazánk jövőndő nagyságának és az erköles, a becsület és a kultura új-jászületésének. Forrón imádkozom, esdő szívvvel könyörgök — hiszem és remélem, — hogy ennek így is kell lennie!“ Adja Isten, hogy úgy legyen: De szívleljük meg gondosan e nagy szabásu püspöki jelentés vágyait és gondoltait most és mindenkoron.

Sz. M.

A püspök ur jelentésében foglalt főbb eszmékkel bővebben is óhajtunk majd foglalkozni, mihelyt az idő és tér engedi, egyelőre e rövid összefoglalás.

Szerkesztő.

Válasz Szántó Róbert nyilt levelére.

Szántó urnak nyilt levelére szóló válaszom nagyon egyszerű, mert egyéltől nem állhat mint abból, hogy idézem az 1904 évi theol. szervezetnek idetartozó pontjait, a melyek szerint a theol. vizsgálatokat tartjuk s tartanunk kell. Ezen

szabályok értelmében a 4-ik félév után alapvizsgát (51—53 §.) a 6-ik félév után a szakvizsgálatok (54—56 §.) s a 8-ik félév után a lelkész jelölti vizsgálatot (57—60 §.) tehet s rendes körülmények között tesz is a jelölt. A vizsgálatok mindig ott teendők, ahol az illető jelölt az utolsó félévet, illetőleg évet végezte. Az eperjesi theologiai akadémia kötelezve lévén ezen szabályzat megtartására természetesen igyekszik ezen szabályzatnak érvényt szerezni s azt hiszem, ez ellen senkinek sem lehet kifogása. Ennek következtében, a ki Eperjesen végezte a megfelelő 4-ik, 6-ik és 8-ik félévet, annak Eperjesen kell vizsgáznia s Eperjesen vizsgázik is, a mint hogy a soproniak Sopronban, a pozsonyiak pedig Pozsonyban vizsgáznak. S ez a rend nem csak theol. akadémiánkra, hanem általában az összes főiskolákra vonatkozik. Miután Jurányi theol. akad. hallgató Eperjesen tanult természetesen Eperjesen kellett vizsgáznia is s tényleg le is tette az előirt vizsgálatokat. Igaz ugyan, hogy a 4-ik évet külföldön töltötte s nem Eperjesen; de ez semmit sem változtat a dolgon, mert ebben az esetben is, mint Eperjesre illetékes, Eperjesen tartozott vizsgáznia és sehol másutt. A szabályzat ugyanis egész világosan előírja, hogy nemesak a szakvizsgát hanem a lelkészi vizsgálatot is azon theol. akadémiái bizottság előtt kell a jelöltnek tennie, a mely theol. akadémiához tartozik. Hogy ez egyes esetekben kényelmetlen lehet, azt elhiszem, ámde azért csak meg kell tartanunk a saját magunk csinálta szabályainkat s nem szabad azokat kényelmi, vagy egyéb mellétekintetek szerint változtatni. Miután tanulmányi tekintetből az előirt vizsgálati rend a harmad éves theol. akad. hallgatókra súlyos terhet ró, mert sok és nehéz tárgyból követel tőlük vizsgát, ellenben a negyed éveseknek vizsgálat, az u. n. lelkészjelölti vizsgálat nagyon kevés tárgyat ölel fel, ez okból a szakvizsgálat tárgyai közül egy-két tárgyat a 4-ik év végére szoktuk tenni a lelkészi vizsgálat idejére, mi által azt érjük el, hogy a jelöltek behatóbban foglalkozhatnak az előirt vizsgálati tárgyakkal s eredményesebben vizsgázhatnak. Ez a didaktikai ok vezetett minket a soproniakkal együtt a vizsgálatok ily nemű megtartására, addig míg ez a vizsgálati rend meg nem változik, a mit mi eperjesiek évek óta hiába sürgetünk. Az 1883-iki vizsgálati rendre nem mehetünk vissza, mivel azt az 1904-iki hatályon kívül helyezte s nem jó. Ez a vizsgálati rend semmiféle zavart nem okozott sem Eperjesen sem Sopronban egész mostanáig, a mikor Jurányi szándékosan akart zavart csinálni oly hát megettől lépéssel, a mellyel teljesen felborította volna a szabályzatot. Nem akadályozta

s nem akadályozza, hogy egyesek ha tetszik nekik külföldre vagy Pozsonyba, Sopronba menjenek s ott tanuljanak és vizsgázzanak; nem okozott különleges anyagi nehézségeket. Hogy azok a 4-ed évesek, a kik Eperjesen maradnak 9 órát hallgatnak-e, javítóvizsgálatra köteleztetnek-e, sat. sat. mindezek a levélírónak olyan kérdései, recriminatioi, a melyekre egyrészt megtalálja a feleletet a szabályzatban, évi értesítőinkben és megfelelő információkban, más részt olyanok, hogy azokra egyáltalán nem akarok, mert nem érdemes kiterjeszkednem. Soraimat azzal zárom, hogy arra kérem Szántó urat, sziveskedjék a vizsgálati szabályzatot teljes egészében elolvasni s Jurányinak információjától eltekinteni, mert elfogulatlanul csak akkor ítélnünk, ha elfogult emberek által nem vezettetünk. Mayer Endre.

Harnack a világháborúról. Azt olvastam, hogy Häckel, Buchen, Liszt, Wundt, Rein s Németország más szellemi kiválósága a folyó világháboru alkalmából lemondott minden olyan kitüntetésről, a melyet angol egyetemektől, akadémiáktól s más tud. társaságoktól kaptak, mert „rájuk nézve azok elvesztették minden értéküket“. Beleavatkozott ebbe az ügybe Harnack is, a berlini egyet. theol. fakultás világraszóló ékesége abból az alkalomból, hogy angol theol. tanárok „nyílt levelet“ intéztek hozzája, a melyben Németországot tarják a világháboru okozójának „a belga semlegesség jogtalan megtörése miatt“. Ezzel szemben Harnack erélyes hangu válaszában meggyőző okokkal kifejti, hogy Anglia Németország elleni kaján irigysége és brutális nemzeti egoizmusa főokozója a világháborunak. Angliát vádolja „az európai civilizáció elárulásával“, az „ázsiai es pánszláv Oroszország s a királygyilkos Szerbia dédelgetésével“ és „kalmár morál“ követésével Németországgal és Ausztria-Magyarországgal szemben. Ő is Wundtal azt valja, hogy „egy győzelmes Oroszország az európai kulturára nézve oly borzalmas gondolat, hogy rémületen fordítjuk el lelki szemeinket az ilyen háboru befejezéseitől“. Ez esetben „Európa békéje és magasabb műveltsége oda volna“, a melynek borzalmas letiprásáért isten és világ előtt egyedül „a kapzsi Anglia“ felelős. Ép azért Harnack is kijelenti, hogy ezentul „az angolokkal való minden szellemi érintkezésnek előtte értéke nincsen“, a kik még „a hazug nemzetközi világsajtót“ is Németország ellen mozgósították. Ugyanilyen értelemben nyilatkozik az angolok ellen és a németek mellett a nagy kulturtörténetirő Chamberlain is, ki szerint a német császár az ipar, kereskedelem és a tudomány terén folytatott eddigi békés politikája miatt „a béke-

császár" nevére lesz érdemes a világtörténelemben. „Mi németek“ — ugymond — „voltunk hivatalva Angliával és Amerikával egyesülten ápolni és fejleszteni a békés kulturpolitikát, a melyet most félvad elemekkel szövetségbe lábbal tiporni igyekeznek Európában“. Jó, hogy az angol hypokrizissal szemben a német tudósok is megnyilatkoztak. Legyen szerencsés folytatása! Ilyen fűkörképek talán megnyitják az emberek szeméit.

Sz. M.

Követésre méltó példával jár elől a mór-dori tót egyház, midőn nagy áldozatkészséggel és igaz szeretettel látott hozzá a haza védelmében megsebesült harcászok kinjainak enyhítéséhez; illetve a Dkrös kereszt támogatásához. Az utóbbi céljaira szánt templomi offertorium 55 k. 30 fill.-t tett ki, amely összeghez az egyház maga pénztárából még külön 100 kor.-t szavazott meg. De a gyülekezeti nőegylet is kitétt magáért, midőn szerény tőkéskéjéből, amelyet körülbelül öt év alatt fillérenként gyűjtött össze és a reformáció 400. emlékünnepe alkalmából renoválandó templom oltára feldisztatására tartogatott, 400 kor.-t egyhangulag szavazott meg a harcban megsebesült katonák jehérneműjének beszerzésére és nagylelkűen megígérte, hogy a maradékot is (körülbelül 400 kor.), ha szükség lesz reá, szívesen bocsátja e célra, úgy gondolkodván, hogy ez lesz a renoválandó templom legszebb disze és ékessége. A megszavazott pénzen vászon s posztó anyag szereztetett be, amelyből az egyület tagjai a sebesült katonák számára 110 drb. inget, 60 drb. alsónadrágot, a harcban lévő katonák számára 30 drb. meleg inget, 14 drb. meleg kézelőt, 16 drb. kaskót, 6 drb. takarót varrtak össze, 40 drb. vánkös áthuzatot is készítették és ezeket mind tollal is kitömték. Ezen kívül 60 drb. régi ágylepedőt és 30 drb. régi inget szedtek össze és a Vörös keresztnek ajánlékozták. Hasonló áldozatkészséget tanusítottak a terlényi leányegyház hívei is, ahol különösen párnatollat gyűjtöttek. — Adja Isten, hogy a szép példa számos követőre találjon.

SEBESÜLTÉSEKÉRT FELELŐS
NOSZKÓ ISTVÁN LAPTULAJDONOS.

Pályázatok és hirdetések.

Pályázat.

Az irsai evang. magyar tót egyház kántortanítói állomására pályázatot hirdet. *Kötelesség*: kétfosztályú vegyes iskola vezetése; az összes kántori teendők végzése; szükség esetén a lelkes kisegítése; a jegyzői és számviteli teendőkben való segédkezés (25 kor. tiszteletdíjért).

Javadalom: 3 szobából álló lakás (benne villany bevezetés 160 korona átvállalási teherrel), konyha, 2 kamra, pince, melléképületek és két kert; föld (27 hold), termény és készpénzben, a stólvával együtt ez évben legkevesebb 2100 korona; ezenkívül $\frac{1}{2}$ hold 9 éves szőlőültetvény használatára (200 korona átvállalási teherrel); mellékjövedelem 200 korona a községi iskolai hitoktatásért, ha azzal megbizatik.

A jelöltek próbát tartoznak tenni magyar és tót nyelven. Több évi gyakorlattal bíró nős egyének előnyben részesülnek.

Pályázati határidő október 20. Kérvények alólírotthoz küldendők.

Irsa (Pest-m., u. p. Alberti-Irsa) 1914. okt. 1.

Jankó Károly

ev. lelkész.

A dunántuli ev. egyházkerület

uj énekeskönyve

melyből már sok ezer példányi elhelyeztünk, az alábbi kötésekben nagy mennyiségben raktáron van, beérkező rendelések késedelem nélkül elintézhettek.

Félvászon kötésben, izléses kiállításban,
kehelynyomással K. 2.20
Egész vászonkötésben, kehelynyomással,
tokban K. 2.80
Chagrin bőrkötésben, aranymetszéssel és
kehelynyomással, tokban K. 6.—
Párnázott finom bőrkötésben, aranymet-
széssel és kehelynyomással dobozban K. 8.—

Ötven példányon felüli megrendelés esetén jentli árákból 25% engedményt nyújtunk.

Szíves megrendelések intézendők a **Luther Társaság könyvhereskedéséhez** Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 51 a.

Korálkönyv

a magyarországi ágost. hitv. evang. egyházköz-
ségek használatára.

Früvirth Samu, ifj. Kapi Gyula, Keviczky Sándor és Kirchner Elek közreműködésével és Altdörfer Keresztély korálkönyvének felhasználásával

szerkesztette: **Kapi Gyula**

nyug. tanítóképző intézeti igazgató

Kiadja a magyarországi ág. hitv. ev. egyetemes egyház.

Ára fűzve 7 kor., fekete vászonkötésben 9 kor.

Kapható: a **Luther Társaság könyvhereskedésében** Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 51 a. sz.

STELCZER KÁROLY

múasztalos, oltár-
építő és templombe-
rendezési vállalata

GYŐR, Kossuth Lajos-utca 24. sz.

Telefon 578.

Telefon 588.

Iparos és nem kereskedő 35. éve fennálló ker. czég.

Készít és javít: Kelyhek, borhanesót, oltárgyertyatartó keresztet, csillárt, gyertyára és villangra stb. Arany, ezüst kinaezüst, bronzból, művészies és egyszerű kivitelben **Kelyhek** stb. tárgyak **valódi fűz-** galván aranyozás és ezüstözés **jótállással.** Tervezés és költségvetés díjtalanul. Mielőtt máshol rendelést tesz, meltozások egy árjegyzéket kérni, melyet ingyen bermentve küld.

☒ ☒ ☒ Kéri nagybecsű partfogását ☒ ☒ ☒

BITTNER JÁNOS

egyházi szerek műötvöse.

Budapest, IX., Lóczy-n 23. (Bejárati Gzuczor-utca f.) 50-24

HARMONIUM ÉS ZONGORA

Mielőtt harmoniumot vásárolna, ne mulassza el a mi **főárjegyzékünket kérni!**

21-41

Az országban a legnagyobb választék elvámolt elsőrendű amerikai és német-országi gyártmányokban kedvezményes fizetési feltételek mellett minden árfelemelés nélkül.

Hépviselek kerestefnek.

HERBER ÉS BERLETH

Budapest, VII., Wesselényi-u. 53. sz.

Legrégebbi harangöntőde

alapítva 1793. évben
baktai

EGRY FERENC.

Kisgejőcz (Ungmegye)

Budapest, VI.,

Lehel-utca 8. a

Budapesti telefon 25-37

harang és ércöntőde, cs. és kir. szabadalmazott harang felszerelések, vas harangláb gyár.

Kitüntetve: Páris 3 drb. érem. Varselle 1, Moszkva 2, Pécs 2, Budapest 4, Szeged 1, Székesfehérvár 4, Kecskemét 1, Pécs 1. Hódmezővásárhely arany oklevél Békésm. gazd. egyesület. Országos gazd. egyesület. Győrvidéki gazdasági egyesület. Országos Iparegyesület. Országos vas- és fémipari kiállítás dísz érem Ezenfelül 3 darab érdemkereszt, egy a ... érsektől.

HIRDETÉS. „A vasárnapi iskola és a gyermek istentisztelet“ címen Bobál Samu egyházmaróti lelkész által megírt 44 oldalnyi füzet, a melyet szerző az összes lelkészeknek megküldött, **kapható** példányonként 30 fillérért, tömeges megrendelésnél (20 darabnál több) példányonként 24 fillérért a szerzőnél, valamint lapunk szerkesztőjénél is.

20-16

Már megjelent

11-ik bővített kiadás
és nálam kapható:

Lelki fegyver

Hadbavonult evang. katonáink és honmaradt hűveink használatára.

Írta: **Stráner Dilmos**

Ára kötve 40 fillér.

Kókai Lajos

könyvkereskedése

Budapest, Kamermayer-Károly-u. 1.

Toronyórákat

gyárt elsőrendű kivitelben,
jótállás mellett

NADLER ÉS DR. SCHÖNFELD

LEUCWIGLER P. E. utódai

Budapest, VII., Práter-utca 9 sz.

Alapított 1891. Telefon 14-87.

Hépes árjegyzéket és költségvetést díjtalanul küld.

NOVOTNY ANTAL FIA
harangöntőde és
vasharanglábgyár
Temesvár, város.

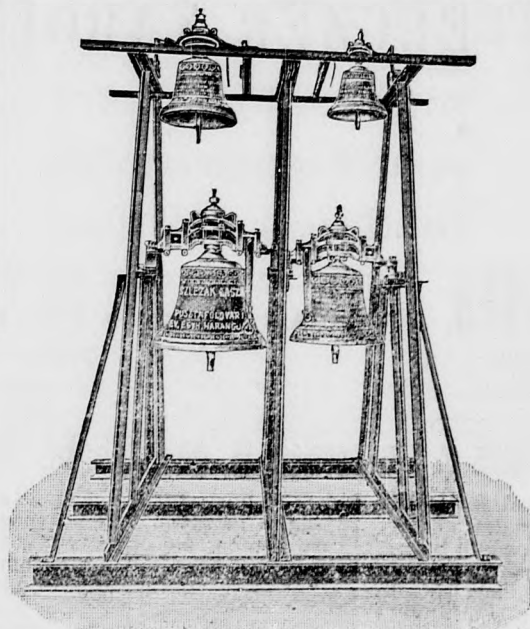
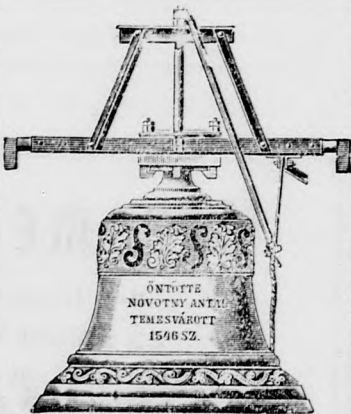
Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. — Különösen ajánlja saját találmányu

új modoru áflyukaszoff harangjait,

melyek felső részükön a hegedűéhez hasonló 8 alatu nyílásokkal vannak ellátva ezért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint a régi modorúak. Ily szerkezetű 327

kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá forgatható vertvas koronákat, régi harangok liyenekkel való újra szerelését és vertvas haranglábakat.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak — Az 1896. orsz kiállításon millenniumi nagy éremmel kitüntetve.

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harangöntő, harangfelszerelés és harangállvány gyára
Budapest, VI. ker. Frangepán-u. 77

Pontos és legjobb **órák** 5 évi jótállásra!

Egyházi szentedények, úrvacsora-kelyhek, keresztelő kannák ollári gyertyatartók borkaresók. Arany és ezüst ékszerek, evőeszközök, china-ezüst disztargyak részletfizetésre is kaphatók.

Javításokra s vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok. Árjegyzek 2000 rajzzal ingyen és bermentve.

POLGÁR KÁLMÁN,

műórák és ékszerész, az ev. ref. egyházak szállítója.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 5. SZ. I. EM.

Pontos kiszolgálás!

Jutányos árak!

Boros-nyomda Rákosligetén. Budapest mellett.